מרוקא. פירוש גרעיני תמרה שמחליקין בהם את הקלף: **לאפוקי** מדלוי דאמר בכליו של מקנה. משמע דהלכה כרב ואמריגן נמי פרק השולח (גיטין דף לט: וסס ד"ה משום) גבי הניח אמתא דאמר לה קני הא וקני נפשך אמתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה לא עשה ולא כלום דהוה ליה כליו של מקנה: **וכי תימא פרושי קמפרש.** ולא תגרום וי"ו דועל מעות הניתנות במרחץ: **נשרפו** חטיך בעלייה. הקשה ריב"ן אמאי הפקיעו חכמים קנין מעות שהוא מדאורייתא ליתקנו שיצטרך שיכסם מעות ומשיכה ומירץ מי משיכה לבדה לא תקנה יאמר לוקח למוכר נשרפו חטיך בעלייה[ג]: **אי אמרת בשלמא מעות** קונות משום הכי מוכר הדר ביה ולא לוקח. פרש"י דטרח מוכר ומציל משוס שיכול לחזור בו אם יוקירו ולוקח לא יחזור אם יזולו וא"ת וכי תקנו משיכה בשביל שאינם מהוגנים לטרח ומציל לפי שאם יוקירו יחזור ויקבל עליו מי שפרע שלדיקים לא יחזרו לעולם אפילו אם יוקירו וי"ל דודאי לא תקנו אלא משוס שאינם מהוגנים שיניחו פירות חבריהם לשרוף וי"ת מפרש דאם נשרפו יכול הלוקח לחזור אפילו לר' שמעון דלקמן (דף מט:) אמתניתין דר"ש אומר כל שהכסף בידו מיתי עובדא דההוא גברא דיהב זוזא אחמרא ובעו למנסבי דבי פרזוק רופילא אמר רב חסדא כדרך שתקנו משיכה במוכרים כך תקנו בלקוחות משמע דאף לר"ש אית ליה דרב חסדא ואפי' מי שפרע ליכא כיון דאיכא הפסד לגמרי מדלא א"ל זיל קבל עלך מי שפרע כדאמר ר' יוחנן לרבי מייא בר יוסף דזבין מלתא ואייקר כו' [ה] ולכך טרח מוכר ומציל אלא יחזור בו לוקח ולא יעמוד אפילו במי שפרע ואפילו משוס יוקרא וזולא יכול לחזור בו לוקח אף לר"ש כדמוכח פרק אחזו נגד (לקמן דף עד:) דקאמר כי קאמר ר"ש מוכר חוזר ולא לוקח בחד תרעא שעמד השער במקומו בתרי תרעי מי אמר לשם יודה דאף לוקח יכול לחזור דאי לא תימא הכי מי שפרע בלוקח אית ליה והא דקאמר בשמעתין דר"ש אית ליה דרב חסדא היינו היכא דלא הוזל ולא הוקר דלרבנן ורב חסדא שייכם חוזרים ולר"ש מוכר יכול לחזור בו מפני שהכסף בידו ולא לוקח: אמר

במרוקא למקניא [א]לאפוקי מדלוי דאמר בכליו של מקנה קמ"ל למקניא ולא לקנויי ביה רב פפא אמר למעוטי ממטבע ורב זביד ואיתימא רב אשי אמר [ב]למעוטי איסורי הנאה איבא דאמרי ביה אמר רב פפא למעוטי מטבע דכשר אמר רב זביד ואיתימא רב אשי למעוטי איסורי הנאה אבל [ג]מוריקא לא אצטריך: אסימון קונה את המטבע וכו': מאי אסימון אמר רב מעות הניתנות בסימן לבית המרחץ מיתיבי [ד]אין מחללין מעשר שני על אסימון [ה] ולא על מעות הניתנות בסימן לבית המרחץ מכלל דאסימון לאו מעות הניתנות בסימן לבית המרחץ וכי תימא פרושי קמפרש והא לא תנא הכי [ו]מחללין מעשר שני על אסימון דברי רבי דוסא וחכמים אומרים אין מחללין ושוין שאין מחללין על מעות הניתנות בסימן לבית המרחץ אלא אמר רבי יוחנן מאי אסימון [ז]פולסא ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר ר' יוחנן רבי דוסא ורבי ישמעאל אמרו דבר אחד רבי דוסא הא דאמרן רבי ישמעאל מאי היא דתניא [ח]וצרת הכסף בידך לרבות כל דבר הנצרר ביד דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר [ט]לרבות [י]כל דבר שיש עליו צורה: כיצד משך הימנו פירות ולא נתן לו מעות אינו יכול לחזור בו וכו': [יא]אמר ר' יוחנן דבר תורה מעות קונות ומפני מה אמרו משיכה קונה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה סוף סוף מאן דשדא דליקה בעי שלומי אלא גזירה שמא תפול דליקה באונס אי מוקמת להו ברשותיה מסר נפשיה טרח ומציל ואי לא לא מסר נפשיה טרח ומציל ריש לקיש אמר משיכה מפורשת מן התורה מאי טעמא דריש לקיש אמר קרא [ב]וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך [יב]דבר הנקנה מיד ליד ורבי יוחנן אמר מיד למעוטי קרקע דלית ביה אונאה וריש לקיש א"כ לכתוב קרא וכי תמכרו ממכר [יג]מיד עמיתך אל תונו או קנה למה לי שמע מינה למשיכה ור' יוחנן או קנה מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא [יד]וכי תמכרו ממכר אל תונו [טו]אין לי אלא שנתאנה לוקח נתאנה מוכר מנין תלמוד לומר או קנה אל תונו וריש לקיש תרתי גמר מינה **תנן** [טז]ר"ש אומר כל שהכסף בידו ידו על העליונה מוכר הוא דמצי הדר ביה לוקח לא מצי הדר ביה [יז]אי אמרת בשלמא מעות קונות משום הכי מוכר מצי הדר ביה לוקח לא מצי הדר ביה אלא אי אמרת מעות אינן קונות לוקח נמי ליהדר ביה אמר לך ריש לקיש אליבא דרבי שמעון לא קאמינא כי קאמינא אליבא דרבנן בשלמא לריש לקיש היינו דאיכא בין ר' שמעון לרבנן אלא לרבי יוחנן מאי איכא בין ר"ש לרבנן איכא בינייהו דרב חסדא [יח]דאמר רב חסדא כדרך [יט]שתקנו משיכה במוכרין כך תקנו משיכה בלקוחות ר"ש לית ליה דרב חסדא רבנן אית להו דרב חסדא תנן אבל אמרו מי שפרע מדור המבול הוא עתיד ליפרע ממי שאינו עומד בדיבורו אי אמרת בשלמא מעות קונות משום הכי קאי באבל אלא אי אמרת מעות אינן קונות אמאי קאי באבל משום דברים ובדברים מי קאי באבל והתניא רבי

מרוקא. כלי העשוי מגלגלי בקר: **למקניא.** משמע לקנות בו ולא משמע להקנות בו אלמא כליו של קונה קאמר: **כיה.** משמע מיעוט בו ולא בדבר אחר: **לא אצטריך.** למימר דלא קני: **הניתנות בסימן.** הבלן מקבל סימנין מיד הנמנין לרחוץ בבית המרחץ לדעת כמה הם ולפיהם יחס המים ויכין אלונטיאות ונותנין לו מעות פחותות ורעות בסימן: **פולסא.** מחוסר צורה וקורין לו פלדו"ן: **ואזדא רבי יוחנן לטעמיה.** מדלוקי לרבי ישמעאל דפליג על כל דבר שאין עליו צורה להתיר חילול עליו דאמר כר' דוסא דאמרינן רבי יוחנן דאסימון דר' דוסא שאין עליו צורה הוא: **למעוטי קרקע מאונאה.** דאיתעי ביה קרא אמי דכיון דאינה ניקחת מיד ליד אין בו אונאה: **נלמוד כי אמכרו ממכר מיד עמיתך אל תונו.** מאי או קנה להכי כתביה למסמך קנין למיד לומר שאין נקנה עד שילא מיד זה ליד זה: **תרבי גמר מיניה.** אונאת מוכר מאו קנה אל תונו ומשיכה מדסמך מיד לנשון קנין ולא סמכיה לממכר: **כל שהכסף בידו.** פליג אדרבנן דאמרי נתן לו מעות יכול לחזור בו זה וזה ופליג ר' שמעון ואמר לא יחזור אלא מוכר: **אי אמרת בשלמא דכר תורה מעות קונות.** ומשיכה תקנתא דרבנן היא אמא ר' שמעון למימר דיינו אם אמרינן חזרה במוכר דמכי מוקמת להו ברשותיה לחזור בו אם הוקרו מסר נפשיה לאוליהו מימר אמר עדיין שכרי תלוי בהם שאם יתייקרו אחזור בי ולוקח לא מלי הדר ביה דמעות קונות אלא אי אמרת מן התורה מעות אינן קונות לוקח נמי יחזור: **אליבא דר' שמעון ודאי לא קאמינא.** דר' שמעון סבירא ליה משיכה תקנתא דרבנן היא: **כי קאמינא אליבא דרבנן.** דאמרי לוקח נמי חוזר משוס דמעות אינן קונות כלל: **בשלמא לריש לקיש.** דאמר לרבנן משיכה דאורייתא היא: **היינו דאיכא בין ר' שמעון לרבנן.** כלומר בהא פליגי והאי טעם יהבו למלתייהו דרבנן סברי משיכה דאורייתא והלכך לא שנא מוכר ול"ש לוקח מלי הדרי ור' שמעון סבר משיכה תקנתא דרבנן היא משוס דטרח בהו הלכך למוכר הוא דעבוד רבנן תקנתא דליהדר ולא לוקח: **אלא לרבי יוחנן.** דאמר לרבנן נמי משיכה תקנתא דרבנן היא: **מאי איכא בין ר' שמעון לרבנן.** כלומר במאי קמיפלגי ומה טעם נותנים לדבריהם: **דדרך שתקנו משיכה למוכרין.** לחזור בו המוכר כל זמן שלא משך הלוקח: **כך תקנו חכמים משיכה ללוקח.** לחזור בו בשביל אותה תקנה עצמה דנשרפו חטיך דכ"ש כי מוקמת לחזרה נמי ברשות לוקח מסר נפשיה המוכר וטרח ומציל שאם ירצה הלוקח דליקה בהא יאמר מחזרי בי ולקמן (דף מט:) אמרה רב חסדא גבי ההוא דיהב זוזי לאחמרא שמע דבעו למינסביה דבי פרזוק רופילא והדר ביה: ואין

דלחייב באונסין עד שימשוך הלוקח קשיא לריש לקיש ואמר ריש לקיש אליבא דר' שמעון לא קאמינא דודאי מעות קונות סבירא ליה כי קאמינא לתנא קמא דסבר משיכה ותרוייהו המוכר והלוקח מצו הדרי כל זמן דלא משך. ואמר בשלמא לריש לקיש דאמר ת"ק סבר משיכה קונה מן התורה וכל זמן שלא משך שניהן יכולין לחזור בהן. ור' שמעון סבר מעות קונות ואם קבל המוכר מעות המוכר יכול לחזור בו ולא לוקח נמצאת חלוקתם ת"ק סבר משיכה קונה ור' שמעון סבר מעות קונות אלא לר' יוחנן דאמר ת"ק דבר תורה מעות קונות סבירא ליה ור' שמעון מעות קונות נמי סבירא ליה במאי פליגי. ופרקי' [דפליגי] כהא דרב חסדא דאמר כדרך שתקנו משיכה במוכר כך תקנו בלוקח ת"ק אית ליה דרב חסדא ור' שמעון לית ליה דרב חסדא ודייקינן מתני' דאבל אמרו כר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות.

עין משפט נר מצוה

לה א ב מיי' פ"ה מהל' ממכר הל' ח ועי' בהשגות ובמגיד משנה סמג עשין פג טוש"ע ח"מ סי' קלה סעיף ג ועיין בכ"מ:
לו ג ד מיי' פ"ד מהל' מעשר שני הל' ט [טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף קלח]:
לז ה מיי' פי"ב מהל' ממכר הל' ו ופי"ג הל' ד סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכז סעיף ה:
לח ו מיי' שם פ"ג הל' ד והל' ה' סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קלה סעיף ה:

תורה אור השלם

1 וְנָתַתָּה בַּכֶּסֶף וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדֶךָ וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:
דברים יד כה
2 וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קֹנֶה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו:
ויקרא כה יד

רבינו חננאל

במרוקא פי' מרוקא גרעינא של תמרה שמחליקין בה הפר הנייר. למיקניא לאפוקי מדלוי דאמר בכליו של מקנה קמ"ל למיקנא ולא לאקנויי. רב פפא אמר במנא לאפוקי מטבע. דכשר לאפוקי איסורי הנאה. אבל מרוקא לא צריך דהא לית ביה מששא. הא דרב [ה] ושמואל דחויות הן ורב נחמן ורב פפא תרוייהו מודו במנא דקני. אסימון קונה את המטבע. מאי אסימון אמר רב מעות הניתנות סימן לבית המרחץ. פירוש מעות ידועות שרשום בהן שם בעליהן וכל עת שיכנס למרחץ נותן לבלן אחת מהן כדי שידע כמה פעמים נכנס ורחץ במרחץ ובאחרונה מוציא הבלן המעות הרעות הללו שניתנו לו בדרך סימן ומקבל כנגדן מעות יפות ונוטל הללו בעליהן. ומותבינן עליה אין מחללין מעשר שני על מעות הניתנות [ו] בסימן לבית המרחץ (מכלל דמחללין באסימון). ש"מ דאסימון אינו מעות הניתנות בסימן לבית המרחץ. וכי תימא מפרש הוא והכי קתני אין מחללין על אסימון ומאי ניהו מעות הניתנות במרחץ והא לא תני הכי דתניא מחללין מעשר שני על אסימון דברי ר' דוסא וחכמים אומרים אין מחללין. ושוין שאין מחללין על המעות הניתנות בסימן למרחץ. אלא אמר ר' יוחנן מאי אסימון פולסא וזהו אסימון. ר' דוסא סבר לה כר' ישמעאל דאמר וצרת הכסף בידך לרבות כל דבר הנצרר. ואע"פ שאין עליו צורה מחללין עליו מעשר שני. מטלטלין קונין את המטבע ואין מטבע קונה מטלטלין אלא לקבל מי שפרע. כל המטלטלין קונין זה את זה והוא ששמו כל אחד מהן בפני עצמו בשומא ברורה ובדמים ידועים שאם לא יעמידו כל אחת מהן בדמים ידועים לא סמכי ולא מקנו להדדי. תלמוד ארץ ישראל ר' אבא בשם רב המחליף אמכורוקולין קנה. כריכות של יריעות נקראות בלשון יון אמכורוקולין: **מתני'** כיצד המטלטלין קונין את המטבע משך ממנו פירות ולא נתן לו מעות אין יכול לחזור בו. נתן לו מעות ולא משך פירות יכול לחזור בו אבל אמרו מי שפרע מדור המבול הוא עתיד ליפרע ממי שאינו עומד בדיבורו מעות לא כל שכן מפני מה אמרו משיכה קונה גזירה שמא תפול לו דליקה באונס אי אמרינן לא קני לוקח עד דמשיך ואכתי בחזקתיה דמוכר קיימי טרח ומציל ואי לא לא טרח ומציל. ריש לקיש אמר משיכה מפורשת מן התורה שנאמר או

הגהות הב"ח

(א) גמ' על אסימון ועל מעות כל"ל ומיהכא ולא נמחק:

גליון הש"ס

גמ' אי אמרת בשלמא. כעין זה גיטין ל' ח ע"ב:

לעזי רש"י

פלדו"ן מחכת לפני שהוטבעה בה צורת מטבע.

מוסף רש"י

דבר תורה מעות קונות. ראה לעיל מו ב ולקמן לכאן.

רבינו חננאל (המשך)

קנה דבר הנקנה מיד ליד. ור' יוחנן אמר לך מיד למעוטי קרקע דלית ביה אונאה ובין מוכר ובין לוקח תרוייהו אית להו אונאה. ומותבינן לריש לקיש הגן ר' שמעון אמר כל שהכסף בידו ידו על העליונה ודייקינן מינה מדקתני כל שהכסף בידו הוא יכול לחזור בו לבדו ש"מ מוכר הוא שיכול לחזור בו ולא לוקח שאם נאמר גם הלוקח אם כספו בידו ופירות לא משך יכול לחזור בו הא [לא] צריכא למימר מכדי דמים לא נתן פירות לא משך במה יקנה פירות אלא על המוכר לבדו אמר ר' שמעון אם הכסף בידו והלוקח עדיין לא משך הפירות יד המוכר על העליונה. בשלמא אי אמרת מעות קונות וכיון שנתן הלוקח מעות קנו לו מעותיו. ומשום תקנה דלוקח שלא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה אוקמו רבנן הפירות ברשות המוכר עד שימשכם הלוקח משום הכי אמר ר' שמעון יכול מוכר למימר הואיל ואי מתניסו פירי לדידי מתניסו אכתי לדידי נינהו ולא זכה בהו לוקח הלכך אי בעינא למהדר הדרנא בי אבל לוקח מאי אית ליה למימר הא קנו לו מעותיו ומשום תקנה דידיה אוקמינהו רבנן לפירי ברשות מוכר

ו) לכאורה נ"ל הא דרב ששת ושמואל דחויות הן וי"ג ר"פ תרוייהו מודו דבמנא הוא דקני. ז) תוי' ל"ל אין מחללין מע"ש על אסימון ולא על מעות הניתנות בסימן לבית המרחץ ש"מ וכו'.

ה) [ל"ל מרוקא. יעב"ן], ב) מע"ש פ"ל מ"ב, ג) [עדיות פ"ג מ"ב תוספתא דמעשר שני פ"ב], ד) [עי' תוספות שבת פה. ד"ה לעבד ותוס' עירובין לא: ד"ה שפלאו ותוס' לעיל מד. ד"ה אסימון], ה) [לקמן נד.], ו) [לעיל מו: [מז.] עירובין פא: חולין פג. קדושין [כו.] כח.], ז) [לקמן נו.], ח) [תוי' ל"ל ליד עמיתך], ט) [לקמן נא.], י) [לעיל מד.], כ) [לקמן מט:] [לקמן דף לט. ב"ק דף עט.], ל) [וע"ע תוס' עירובין פא: ד"ה שמא], מ) [לקמן מח:],

ומין דינר זהב קונה טלית. דלגבי פירות הוי דהכא טבעא:
(ה) מ"מ. כלומר אף לפי פורענות העתידה לבוא על החוזר: כן הלכה.
שמין בית דין יכולין לעכב בידו: אין רוח חכמים נוחה הימנו.
אין נחת רוח לחכמי ישראל במעשיו של זה אין דעתם נוחה
עליהם הימנו על ידו: אנו אין לנו.

(ה) [תוספ' פ"ג] לקמן מט. [ע"ש] ודף עד: ב) מעילה כ., ג) [ע"ז לו.], ד) [חולין טו.].

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה מכל מקום. נ"ב ע"ל פרק אחהו נשן דף עד:

גליון הש"ם

גמ' אמר רבא קרא ומתני'. כעין זה בגיטין דף מח ע"א: שם וחזרו והפקידו. עיין לקמן דף נד ע"ב תוס' ד"ה מוסיף מומס: תוס' ד"ה תשומת יד וכו' דהא מוקי לה התם בגיטין דף מב ע"ל: ד"ה והא וכו' ד"ל דפועל דוקא. להריש מתלקים כן לקמן דף עז ע"א ועפ"ק: ד"ה נתנה וכו' היינו לבאורה. עיין גיטין דף מח ע"א תוס' ד"ה אי:

רבינו חננאל

אמר רבא קרא ומתניתא מסייעא לריש לקיש קרא דכתיב וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד כגון אדם שנושה בחבירו מנה וייחד לו כלי להיפרע ממנו הלואתו ולא משכו המלוה. בגזל כמשמעו. או עשק את עמיתו וחזר והודה לו וייחד לו כלי להיפרע ממנו העשק שעשקו ומדחזינן דאזהר רחמנא להשיב הגזל העשק והפקדון שנאמר והשיב את הגזלה אשר גזל וגו' ותשומת יד לא אזהר רחמנא לאהדורי ש"מ דכיון דלא משך ליה לההוא כלי לא קנאו ולפיכך לא חייבתו התורה להחזירו למלוה. ודחי' ומאי דלמא לעולם אע"ג דלא משך קנה וכיון שהעשק וחשומת יד שניהן ייחד לו כלי הם הזהיר להחזיר העושק והוא הדין לתשומת יד כי דינם אחד הוא. ואמרי' אינן שוין שהעושק ייחד לו כלי להיפרע ממנו העושק שעשקו ומסר לו אותו הכלי וחזר העשוק והפקידו אצלו דאי לא תימא הכי היינו גזל אלא לאו שמע מינה כראמרי'. אי הכי היינו פקדון ומשנינן תרי גווני פקדון חדא דמפקיד מדיליה גביה וחדא דיהיב ליה העושק מדיליה כגון משכון וחזר והפקידו אצלו וכשתבעו כפר בו. ואקשי' וכי תשומת יד לא מהדריה קרא והתני' מנין ליתן את האמור למעלה והוא הפסוק כולו שכ' וכחש בעמיתו וגו' לתתו למטה בזה שכ' והשיב את הגזלה וגו' ת"ל מכל אשר ישבע עליו לשקר כלל כל הכתוב כל מה שתבעו וכחש ונשבע בו חייב (להשביעו) [להשיבו] ונמצאת גם תשומת יד בכלל מכל אשר ישבע עליו לשקר וההזירה תורה והשיב. ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לרבות תשומת יד להישבון. ומשנינן אין כדקאמרת

רבינו חננאל (המשך)

מיהו לא אהדריה קרא בהדיא כלומר בפי' כמו הגזל והפקדון לא אזהר ביה רחמנא השבה בתשומת יד. מתניתא דתנן בפ' הנהנה שוה פרוטה מן ההקדש וכו' נתנה (ללבן) [לבלן] אע"פ שלא רחץ מעל שהוא אמר לו הרי' המרחץ לפניך היכנס ורחוץ ואמר רב בלן דוקא לא בעי משיכה דלאו בר משיכה הוא. אבל מידי דבר משיכה הוא לא מעל עד שימשוך איני והתנן נתנה לספר מעל והא ספר בעי למימשך תספורת. ואוקימנא בספר נכרי דנכרי ליתיה בדינא ו) דלא קני אלא בההיא משיכה. אמר רב נחמן בר יצחק דבר תורה מעות קונות ובדקה לוי במתניתיה [ואשכח] נתנה לסיטון מעל ואע"ג דלא משך פירות דאי לא תימא הכי אי משך צריכא למימר דמעל הא ודאי הוציאה אלא כיון שנתנה למוכר התבואה מיד מעל קשיא לריש לקיש. ומשני הא מני ר' שמעון היא ואנא דאמרי דלא כר' שמעון. שמעינן מהא דתני' ר' שמעון טלית קונה דינר זהב ואין דינר זהב קונה טלית דדהבא טיבעא הוי. אליבא דמאן דסבר דהבא טיבעא הוי שמעון דקיימא לן כסתם מתניתין דתנן ההזהב קונה את הכסף אלמא דהבא פירי הוי ומיקני בחליפין בלא אגב קרקע בין במתנה בין כל משא ומתן וכן הלכה זה פירוש הגאון ז"ל.

ו) מוני ל"ל דנכרי ליתיה בדינא דמשיכה ולא קני אלא בהיא פרוטה.

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"ז מהל' מכירה הל' ו סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רד סעיף ו:
מ ב מיי' שם פ"ח הל' ו וס"ז שם הל' ח סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קפו:
מא ג מיי' שם פ"ז הל' ח ועי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רד סעיף ז [וספעיף יח בסג"ה]:
מב ד מיי' פ"ו מהל' מעילה הל' ט:
מג ה ו מיי' שם הל' י:
מד ז מיי' שם הל' ט:

תורה אור השלם

1 נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וּמָעֲלָה מַעַל בַּיהוָה וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן אוֹ בִתְשׂוּמֶת יָד אוֹ בְגֵזֶל אוֹ עָשַׁק אֶת עֲמִיתוֹ:
ויקרא ה כא
2 וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשֵׁם וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל אוֹ אֶת הָעֹשֶׁק אֲשֶׁר עָשָׁק אוֹ אֶת הַפִּקָּדוֹן אֲשֶׁר הֻפְקַד אִתּוֹ אוֹ אֶת הָאֲבֵדָה אֲשֶׁר מָצָא:
ויקרא ה כג
3 אוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יִשָּׁבַע עָלָיו לַשָּׁקֶר וְשִׁלַּם אֹתוֹ בְּרֹאשׁוֹ וַחֲמִשִׁתָיו יֹסֵף עָלָיו לַאֲשֶׁר הוּא לוֹ יִתְּנֶנּוּ בְּיוֹם אַשְׁמָתוֹ:
ויקרא ה כד

(ה) רבי שמעון אומר אעפ"ף על פי שאמרו טלית קונה דינר זהב ואין דינר זהב קונה טלית מכל מקום כך הלכה אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה וממצרים בים הוא עתיד ליפרע ממי שאינו עומד בדיבורו [2]והנושא ונותן בדברים לא קנה [3]והחוזר בו אין רוח חכמים נוחה הימנו ואמר רבא אנו אין לנו אלא אין רוח חכמים נוחה הימנו דברים ואיכא בהדייהו מעות קאי באבל דברים וליכא בהדייהו מעות לא קאי באבל [6]אמר רבא קרא ומתניתא מסייע ליה לריש לקיש קרא דכתיב [1]וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו תשומת יד אמר רב חסדא כגון שיחד לו כלי להלואתו עשק א"ר חסדא כגון שיחד לו כלי לעשקו וכי אהדריה קרא כתיב [2]והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל או את העושק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אתו ואילו תשומת יד לא אהדריה מאי טעמא לאו משום דמחסרא משיכה אמר ליה רב פפא לרבא אימא מעושק הוא דהדר קרא הכא במאי עסקינן כגון שנטלו ממנו [9]וחזרו והפקידו אצלו היינו פקדון תרי גוני פקדון אי הכי תשומת יד נמי ליהדריה ולוקמיה כגון שנטלו הימנו וחזר והפקידו אצלו אי אהדריה קרא לא תיובתא ולא סייעתא השתא דלא אהדריה קרא מסייע ליה ותשומת יד לא אהדריה קרא והתניא אמר ר' שמעון מנין ליתן את האמור למעלה למטה דכתיב [3]או מכל אשר ישבע עליו לשקר ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב. לרבות תשומת יד להישבון בהדיא מיהא לא אהדריה קרא מתניתא מגלן [5]דתניא [7]נתנה לבלן מעל ואמר רב דוקא בלן הוא דלא מחסרא משיכה [8]אבל מידי אחריתא דמחסרא משיכה לא מעל עד דמשיך והתניא נתנה לספר מעל וספר הא בעי לממשך תספורת [10]הכא במאי עסקינן בספר נכרי דלאו בר משיכה הוא תניא נמי הכי [11]נתנה לספר או לספן או לכל בעלי אומנות לא מעל עד דמשך קשיין אהדדי אלא לאו ש"מ כאן בספר נכרי כאן בספר ישראל ש"מ וכן אמר רב נחמן דבר תורה מעות קונות ובדקה לוי במתניתיה ואשכח נתנה לסיטון מעל אלא

אמר ר' שמעון אע"פ שאמרו. לא גרסינן ר' שמעון בן אלעזר דבפרק איזהו נשך (לקמן דף עד:) מוכח דהיינו ר' שמעון בן יומאי: ואמר רבא אנו אין לנו אלא אין רוח חכמים נוחה הימנו. ואם תאמר מאי קמ"ל רבא בברייתא נמי הכי קתני המוחזר בו אין רוח חכמים נוחה הימנו וי"ל דאשמועינן דאין רוח חכמים נוחה הימנו לאו היינו מי שפרע דקתני בריש: דברים ואיכא בהדייהו מעות קאי באבל. ואם תאמר ודקאמרי לה מאי קאמרי לה וי"ל דהך ברייתא ר' שמעון היא דסבר מעות קונות אפילו לריש לקיש ולכך לדידיה כי איכא מעות קאי באבל והמקשה מדמה לריש לקיש דאין מעות קונות לרבנן לדבריהם אלא מעות לר' שמעון: תשומת יד לא אהדריה קרא.

הכי נמי לא היה לריך להחזיר עושק ובשביל שום דרשה אהדריה ול"ת בפ' נערה שנתפתתה (כתובות דף מב. ושם: ד"ה מאי) דאמר אמר ליה אנסת בתי ר' שמעון פוטר מקרבן שבועה אפילו עמד בדין מקרא דוכתב כו' יצאו אלו שהן קנס בשלמא לר' יוחנן דלא בעי משיכה אלא יחוד אמי שפיר דגבי קנס לא יועיל יחוד אלא לריש לקיש דבעי נטלו וחזר והפקידו אצלו כיון שנטלו ממונא הוא ומה שייך לקנס וי"ל דלא קשה כלל דהתם ר' שמעון היא דאית ליה מעות קונות אפילו לריש לקיש ולא בעי אלא יחוד אבל קשה בהפלת שנו וסימת עינו מה לריך קרא למעט הא התם אינו פוטר אלא מטעם קנס דמאי יחוד שייך הלא יוצא לחרות וליכא למימר דתבע ליה שיהיה הפלת שנו וסימת עינו ויחד לו כלי על דמי עינו כדאמר במרובה (ב"ק דף עד. ושם) שיולא בשן ונותן לו דמי עינו [9]דהא מוקי לה התם כמ"ד דאין לריך גט שחרור ור' שמעון סבר בפרק השולח (גיטין דף מב:) דלריך גט שחרור ויש לומר דשפיר מקרי יחוד ששמואל גופיו שבועב בשעבודו ואינו משמרכו: בלן דלא מחסרא משיכה. ואם תאמר והא מחוסר חזקה ויש לומר דשכירות קרקע נקנה בכסף כדאמר במרובה (ב"ק דף עט. ושם) ואם תאמר ומנ"ל דדוקא בלן ויש לומר מדקאמר בסיפא משום שמ"ל הכנס ורחון שהרי מרחץ פתוחה לפניך ואם תאמר וכי אתותב ר' יוחנן ממתני' וי"ל דר' יוחנן מוקי לה בבלן נכרי אבל ספר נכרי בעי משיכה ויש לקיש ורבא סבירא להו דמיירי בבלן ישראל דומיא דרישא דקתני נתנה לחבירו הוא מעל וחבירו לא מעל דאיירי בנתנו לחבירו ישראל דבנכרי לא שייך מעילה: והא בעי לממשך תספורת. מכאן אומר ר"ת דהסופר שהשכיר עצמו אם משכו ממנו קולמוס או תער שלו אין יכולין שוב לחזור בהם ואם תאמר מ"ש מפועל דיכול לחזור בו [9]ויש לומר דפועל דוקא דכתיב ביה עבדי הם ולא עבדים לעבדים יכול לחזור בו ולא קנלן: בספר נכרי. ה"מ לשנויי הא מני ר"ש היא כדשמוך: נתנה לסיטון מעל. ואם תאמר ולוקמה בסיטון נכרי ויש לומר דסיטון הוא מוכר דבר לא דהיינו יין ושמן כדתנן בפרק הספינה (ב"ב דף פח.) הסיטון מקנח מדותיו

(ה) [תוספ' פ"ג] לקמן מט. [ע"ש] ודף עד: ב) מעילה כ., ג) [ע"ז לו.], ד) [חולין טו.].

(ה) רש"י ד"ה מכל מקום. נ"ב ע"ל פרק אחהו נשן דף עד:

(ו) [תוספ' פ"ג] לקמן מט. [ע"ש] ודף עד: ב) מעילה כ., ג) [ע"ז לו.], ד) [חולין טו.].

(ה) רש"י ד"ה מכל מקום. נ"ב ע"ל פרק אחהו נשן דף עד:

(ו) מוני ל"ל דנכרי ליתיה בדינא דמשיכה ולא קני אלא בהיא פרוטה.

(ה) [תוספ' פ"ג] לקמן מט. [ע"ש] ודף עד: ב) מעילה כ., ג) [ע"ז לו.], ד) [חולין טו.].

(ה) רש"י ד"ה מכל מקום. נ"ב ע"ל פרק אחהו נשן דף עד:

(ו) מוני ל"ל דנכרי ליתיה בדינא דמשיכה ולא קני אלא בהיא פרוטה.

עין משפט נר מצוה

מה א מיי׳ פ״ז מהל׳ מכירה הל׳ ב סמג עשין פב טוש״ע ח״מ סי׳ רל סעיף ד:

מו ב מיי׳ שם הל׳ ו וס״מ שם הל׳ ו סמג שם טוש״ע שם סעיף ו וסי׳ קל סעי׳ י:

מז ג מיי׳ פ״ח מהל׳ מכירה הל׳ ד ועי׳ בהגהות ומגיד משנה סמג שם טוש״ע ח״מ סי׳ רז סעיף יא:

מח ד מיי׳ שם פ״ח הל׳ ו [והל׳ ב] סמג שם טוש״ע ח״מ סי׳ קל סעיף י:

מט ה מיי׳ פ״ט מהל׳ שמיטין ויובל הל׳ יד סמג עשין קמט ולאוין עד טוש״ע ח״מ סי׳ סז סעיף יב ועיין בכ״מ:

רבינו חננאל

אבל מי שפרע מדור המבול וכו׳. אביי אמר אודועי מודעינן לי׳ דההוא גברא מיחייב לשמים. רבא אמר מילט לייטינן ליה בשמיה. וקו״ל כרבא. מדאמר ליה ר׳ יוחנן לר׳ חייא בר יוסף הב ליה ואי לא קביל עלך מי שפרע שמעינן מר׳ יוחנן תרתי עובדא. חד מילט לייטינן ליה וחד ערבון כנגד כולו הוא קונה. איתמר ערבון רב אמר כנגדו הוא קונה ור׳ יוחנן אמר כנגד כולו הוא קונה. ומותבינן לי׳ לרב מדא דתניא הנותן ערבון לחבירו ואמר לו אם אני חוזר בך ערבוני מחול לך וכו׳ עד ר׳ יהודה אומר דיו שיקנה כנגד ערבונו. אמר רשב״ג במה דברים אמורים בזמן שאמר לו ערבוני יקון התם אמרינן דיו שיקנה כנגד ערבונו אבל מכר לו בית או שדה באלף זוז ונתן לו מהן ת״ק זוז קנה ומחזיר לו את השאר אפי׳ לאחר כמה שנים. מדאותבינן מינה לרב ש״מ דדני ת״ק זוזי ערבון ניהו וקתני קנה הכל ואמרינן מאי לאו הוא הדין למטלטלי דאי יהיב עלה ערבון סתם ולא פריש ערבוני יקו׳ קנה ההוא מטלטלא כולה קשיא לרב ופריק רב לא במקרקעא קנה הכל במטלטלא לא קנה אלא כנגד ערבונו. ומאי שנא מקרקעא ממטלטלא. ומשנינן קרקע דקני ליה בכספא לגמרי כדתנן נכסים שיש להן אחריות נקנין בכסף וכו׳ גם בתתו עליי׳ ערבון סתם קנה כולו אבל מטלטלא דכספא לא קנה לה לגמרי כדתנן ושאין להן אחריות אין נקנין אלא במשיכה ולא אמרינן דקני לה בכספא אלא לקבולי עליה מי שפרע גם בתתו ערבון סתם עליה לא קנה [אלא] כנגד ערבונו לקבל עליה מי שפרע. ודין זה עתיד אני לפרשו בפ׳ השוכר את האומנין פי׳ יפה כי שם מקומו. ואמרינן לימא כתנאי המלוה את חבירו על המשכון ונכנסה שמיטה אף על פי שאינו שוה אלא פלג אינו משמט דברי רבן שמעון בן גמליאל. ר׳ יהודה הנשיא אומר אם היה המשכון כנגד החוב אינו משמט ואם לאו משמט דייקינן דהאי אינו משמט דקאמר רשב״ג בכולו קאמר והוא הדין לערבון. ור׳ יוחנן כרשב״ג. ורב כרבי יהודה הנשיא. ודתני׳ לא וכו׳ ופשוטה היא. וקיימא לן כר׳ יוחנן דאמר ערבון כנגד כולו הוא קונה.

דהלכתא כוותיה [1] כדיני ס״ל כוותיה וכן רב הונא ס״ל כר׳ יוחנן דאמר דמכור לי בגלו קנה ואמרינן לעיל (דף מז.) דסבר מעות קונות כר׳ יוחנן וכן רב חסדא דאמר לעיל (שם:) כדרך שתקנו משיכה במוכרין כך תקנו בלקוחות ג״כ סבר מעות קונות כר׳ יוחנן דלריש לקיש דאורייתא היא ולא תקנה והלאמר פרק קמא דקדושין (דף יד: ושם ד״ה הוא) אשכחן נכרי דכל קניינו של נכרי בכסף משמע דהוי כריש לקיש דאית ליה פרק שני דבכורות (דף יג: ושם) לעמיתך במשיכה ולנכרי בכסף דלר׳ יוחנן כל קניינו של נכרי במשיכה מפרש ר״ת דהכי פירושו אשכחן נכרי הוא ל וכל קניינו של נכרי בעבד עברי בכסף ולא בשטר דשטר ילפינן בעבד עברי מתמה העבריה והא לא שייך בנכרי ואע״ג דבפ׳ השולח (גיטין ד׳ לח. ושם) אמרי׳ בנכרי קונה ישראל בחזקה היינו דוקא בחזקה של כיסוי במלאכה דאפיק ליה מויאד ממנו שני והא דאמר בפרק בתרא דע״ז (דף סג. ושם ד״ה בזונה) בזונה כותית עסקינן דלא [2] מחסרא משיכה היינו כריש לקיש דלר׳ יוחנן מתרץ תירוצים אחרים דמשני התם ואיכעית אימא כגון דקלי בחצירה אבל קשה דהתם (ד׳ עא.) אמר [3] מריימר משיכה בנכרי קונה ורב אשי אמר משיכה בנכרי אינה קונה אלמא רב אשי דגדול בחכמה ובמנין והוא בתרא סבר כריש לקיש וכן סבר רב אשי פרק שני דבכורות (דף יג: ושם) וה״ר חיים מפרש דלא קשה לא מקדושין (דף יד:) ולא מע״ז (דף עא.) דאפשר לרבי יוחנן מעות קונות בנכרי כמו בישראל וכן יסבור רב אשי ולא ידרשו כמאן דדריש בבכורות בפרק שני לעמיתך בכסף ולנכרי במשיכה אלא ידרשו לעמיתך אתה מחזיר אונאה ואי אתה מחזיר אונאה לנכרי דאיכא נמי מאן דדריש התם הכי ויסבור דגזל הכנעני אסור דפלוגתא דתנאי איכא בפרק המקבל (לקמן דף קיא:) ובהגזל [4] (קמא) (ב״ק דף קיג:) איתא נמי דסבר דגזל הכנעני אסור דאי סבר דגזל כנעני מותר לא הוה צריך קרא למיסרי אונאתו ולפי זה אתי נמי שפיר דלא תקשה דרב חסדא אדרב חסדא דאית ליה הכא כר׳ יוחנן ובפרק בתרא דע״ז (דף סג.) משני אמר רב נחמן בר רב [5] חסדא אמר רב חסדא בזונה כותית דלא מחסרא משיכה והיינו כריש לקיש ולפי מה שפירש״י אתי שפיר כר׳ יוחנן אך קשה דאם כן תקשה להו מתני׳ דגתנה לבנן דליכא לאוקמה בבנן נכרי ולא בבנן ישראל דמשמע דוקא בבן אבל ספר עד שימשוך [6] ולפיכך משיכה אינה קונה לא בנכרי ולא בישראל [א] ועוד דבהגזל בתרא (ב״ק דף קיג:) משמע קצת דרב אשי סבר דגזל כנעני מותר דקאמר רב אשי הוה קאזיל בארבא חזי שבשא דגופנא תליא לבר ותלו ביה קטופי א״ל לשמעיה זיל חזי אי דכנעני ניהו זיל אייתי לי שמע ההוא כנעני א״ל דכנעני מי שרי א״ל כנעני שקיל דמי ישראל לא שקיל דמי משמע דסבר גזל כנעני מותר ובשביל ששמע הכנעני הוה מתרץ דבריו וי״ל דרב אשי סבר כדהכא דכנעני מינה דמשיכה בנכרי קונה כדמסיק ש״מ משיכה בנכרי קונה ש״מ ואע״ג דממילתיה דר׳ יוחנן גופיה מוכח לה מ״מ אי לאו דשמיעא ליה לרבינא דרב אשי סבר להך דר׳ יוחנן לא הוה מייתי ליה מיניה ומסתמא מהסיא דפרק שני דבכורות נמי הדר ביה ובפרק בתרא דע״ז (דף סג.) ל״ג רב חסדא בשמיה דזונה כותית ואית ספרים דלא גרסי ליה [7]: **בעושה** מעשה עמך. לא מקרי האי אינו עושה מעשה עמך לענין שיהיה מותר לקללו בחנם כי אם לקללו על המקח הזה במי שפרש: **רבי** חייא ברבי יוסף בר אודועי הוא. דהיה יודע מתניתין אלא היה רוצה לקבל לטותא קודם שיפסיד היוקרא: **אכפול** לך ערבונך. אינו אומר שיחזיר לו כפלים במעות דא״כ למה יקנה המקח לר״י כנגד ערבונו אלא אומר אכפול לך במקח שיתן לו כפלים מן המקח כנגד המעות שנתן לו ר״י אומר דיו אם קונה המקח על כרחו של מוכר כנגד מעות שנתן אבל הלוקח אם יראה לא יקח כי אם מעות כי יאמר איני חפץ במעט מקח: **בזמן שא״ל** ערבוני יקון. רשב״ג מפרש דפליגי ר״י ורבי יוסי אלא נתן לו אותם מעות בתורת פריעה אבל אם נתן לו אותם מעות בתורת תחילת פריעה קנה ומחזיר השאר לכ״ע היינו דלא כרב ופרש״י ערבוני יקון שאמר שיקנה לו ערבונו כנגד כל המקח תימה דהא עדיף מנתן לו בתורת פריעה דקנה הכל כיון שפירש בהדיא שיקנה הכל ואם נפרש ערבוני יקון כנגד ערבונו לבד יקנה לו מן המקח א״כ לר׳ יוסי אמאי כופל לו ערבונו לכן י״ל אלמשן ערבוני יקון משמע שערבוני יהיה קנוי לך אם אחזור בי וגם משמע יקון שיהא קונה לו במקח שוו יותר מכדי הערבון אם תחזור בך דהיינו כאילו א״ל בהדיא תכפול לי ערבוני:

מודה

אלא קשיא לריש לקיש אמר לך ריש לקיש הא מני ר׳ שמעון היא: אבל אמרו מי שפרע כו׳: איתמר אביי אמר אודועי מודעינן ליה רבא אמר [8] מילט לייטינן ליה אביי אמר אודועי מודעינן ליה דכתיב [9] ונשיא בעמך לא תאור רבא אמר מילט לייטינן ליה דכתיב [10] בעמך בעושה מעשה עמך אמר רבא מנא אמינא לה דר׳ חייא בר יוסף יהבו ליה זוזי אמלחא לסוף אייקר מלחא אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר ליה זיל הב להו ואי לא קביל עלך מי שפרע ואי אמרת אודועי מודעינן ליה רבי חייא בר יוסף בר אודועי הוא ואלא מאי מילט לייטינן ליה רבי חייא בר יוסף אתי לקבולי עליה לטותא דרבנן אלא רבי חייא בר יוסף ערבון הוא דיהבי ליה הוא סבר כנגדו הוא קונה ואמר ליה ר׳ יוחנן כנגד כולו הוא קונה [11] אתמר ערבון רב אומר כנגדו הוא קונה ורבי יוחנן אמר [12] כנגד כולו הוא קונה מיתיבי [13] הנותן ערבון לחבירו ואמר לו אם אני חוזר בי ערבוני מחול לך והלה אמר לו אם אני אחזור בי אכפול לך ערבונך נתקיימו התנאים דברי רבי יוסי רבי יוסי לטעמיה דאמר [14] אסמכתא קניא ר׳ יהודה אומר דיו שיקנה כנגד ערבונו אמר ר׳ שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בזמן שאמר לו ערבוני יקון [15] אבל מכר לו בית או שדה באלף זוז ופרע לו מהם חמש מאות זוז קנה ומחזיר לו את השאר אפילו לאחר כמה שנים מאי לאו הוא הדין למטלטלין בדסתמא קני להו לכולהו לא מטלטלין בדסתמא לא קני ומאי שנא קרקע דבכספא קני ליה ממש קני ליה לכולה מטלטלי דלא קני אלא לקבולי מי שפרע לא קני ליה כוליה לימא כתנאי [16] המלוה את חבירו על המשכון ונכנסה השמיטה אע״פ שאינו שוה אלא פלג אינו משמט דברי רבן שמעון בן גמליאל ר׳ יהודה הנשיא אומר [17] אם היה משכון כנגד הלוואתו אינו משמט ואם לאו משמט מאי אינו משמט דקאמר רשב״ג אילימא כנגדו מכלל דר׳ יהודה הנשיא סבר להך פלגא נמי משמט אלא

אלא קשיא. הך מתני׳ דלוי לריש לקיש: **ר׳ שמעון היא.** דאמר במתני׳ לוקח לא מלי הדר ביה דקסבר מעות קונות: **מודעינן ליה.** דע שאם תחזור סופך להפרע ממך: **בעושה מעשה עמך.** בעמך דרשינן הכי והאי לאו עושה מעשה עמך הוא דכתיב (לפניה ג) אחרית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב: **אייקר מלחא.** ולא לחזור: **בר אודועי הוא.** בתמיה. וכי היה צריך להודיעו שהוא נפרע מן השקלים והלא תלמיד חכם היה: **ערבון.** מקצת המעות נתן לו על פיסוק מרובה: **הוא סבר כנגדו הוא קונה** (א). אי מכירת קרקע הוא שנקנית בכסף קונה קנין גמור ואי מכירת מטלטלין הוא קונה כנגדו להתחייב במי שפרע: **ור׳ יוחנן אמר כו׳.** בקרקע לקנין גמור ובמטלטלין לקבל מי שפרע: **הנותן ערבון.** לא דמי להיא דלעיל דזה אינו פריעת מקצת מעות שקורין אייר״ס אלא ערבון ומשכון לקנות את החוזר בו פרמינ״ן בלע״ז: **רבי יוסי לטעמיה דאמר.** בנכא בתרא בפרק גט פשוט (דף קסח.): **אסמכתא קניא.** הבטחת גוזמא שאדם מבטיח את חבירו לסמוך עליו שאם לא יקיים תנאו יתן כך וכך: **דיו שיקנה כו׳.** לא זה יתמול ולא זה יכפול אלא לא זה ולא זה יכולין לחזור מלקיים מן המכירה כנגד הערבון וחוזרים על השאר: **בד״א.** שאינו קונה אלא כנגד ערבונו: **בזמן שאמר לו ערבוני יקון.** יקנה אלא נתנו לו בתורת תחילת פירעון והשאר עליו מלוה אלא בתורת שערבון זה יקנה את הכל והא לאו מלתא היא: **אבל מוכר לו כו׳.** ונותן לו מהן ה׳ מאות זוז לאם תחילת פירעון לו סתם קנה כו׳. וההיא דאיפלגו בה רב ורבי יוחנן כי האי גונא הוא שזה הערבון תחילת הדמים הפירעון של פיסוק כי יהב ליה סתם: **מאי לאו.** כי היכי דאמר רשב״ג בקרקע הקנוי בכסף לגמרי דמכי יהיב ליה מקלת מעות סתם קנה לגמרי והוא הדין למטלטלי הקנויים בכסף לענין מי שפרע בסתמא קני ליה ערבון לכוליה לחייבו במי שפרע: **לא קני ליה כוליה.** לקבל מי שפרע אם נתן לו כנגד ערבונו: **ומאי שנא.** מטלטלין לענין מי שפרע מקרקע לענין קנין גמור. ומשנינן קרקע דיפה כח הכסף בקנייתה לקנות לגמרי קנין גמור מלחזור יפה נמי כח מקצת פריעתו לקנות הכל אבל מטלטלין שהוצרע הכסף בהן דאי פרע הכל לא קני אלא לקבל מי שפרע בסתמא נמי לא קני פרעון מקצת לכולו לקבל מי שפרע על השאר אלא כנגד הערבון: **המלוה על המשכון.** אין שבועת משמעת דלא קרינא ביה לא יגוס [1] שהרי אינו תובעו כלום: **אלא פלג.** תני החוב: **אינו משמט.** לקמן מפרש לה: **אילימא.** דאינו משמט כנגד חני החוב שהוא תופס משכון עליו אינו משמט אבל משמט הוא השאר: **מכלל דר׳ יהודה הנשיא.** אתא למימר דכיון דאינו משכונו כנגד הלוואתו משמט כל החוב בתמיה: אלא

כנעני מותר ובשביל ששמע הכנעני הוה מתרץ דבריו וי״ל דרב אשי הדר ביה כדהכא דכנעני מינה דמשיכה בנכרי קונה כדמסיק ש״מ משיכה בנכרי קונה ש״מ ואע״ג דממילתיה דר׳ יוחנן גופיה מוכח לה מ״מ אי לאו דשמיעא ליה לרבינא דרב אשי סבר להך דר׳ יוחנן לא הוה מייתי ליה מיניה ומסתמא מהסיא דפרק שני דבכורות נמי הדר ביה ובפרק בתרא דע״ז (דף סג.) ל״ג רב חסדא בשמיה דזונה כותית ואית ספרים דלא גרסי ליה [2]: **בעושה** מעשה עמך. לא מקרי האי אינו עושה מעשה עמך לענין שיהיה מותר לקללו בחנם כי אם לקללו על המקח הזה במי שפרע: **רבי** חייא ברבי יוסף בר אודועי הוא. דהיה יודע מתניתין אלא היה רוצה לקבל לטותא קודם שיפסיד היוקרא: **אכפול** לך ערבונך. אינו אומר שיחזיר לו כפלים במעות דא״כ למה יקנה המקח לר״י כנגד ערבונו אלא אומר אכפול לך במקח כנגד המעות שנתן לו ר״י אומר דיו אם קונה המקח על כרחו של מוכר כנגד מעות שנתן אבל הלוקח אם יראה לא יקח כי אם מעות כי יאמר איני חפץ במעט מקח: **בזמן שא״ל** ערבוני יקון. רשב״ג מפרש דפליגי ר״י ורבי יוסי אלא נתן לו אותם מעות בתורת פריעה אבל אם נתן לו אותם מעות בתורת תחילת פריעה קנה ומחזיר השאר לכ״ע היינו דלא כרב ופרש״י ערבוני יקון שאמר שיקנה לו ערבונו כנגד כל המקח תימה דהא עדיף מנתן לו בתורת פריעה דקנה הכל כיון שפירש בהדיא שיקנה הכל ואם נפרש ערבוני יקון כנגד ערבונו לבד יקנה לו מן המקח א״כ לר׳ יוסי אמאי כופל לו ערבונו לכן י״ל אלמשן ערבוני יקון משמע שערבוני יהיה קנוי לך אם אחזור בי וגם משמע יקון שיהא קונה לו במקח שוו יותר מכדי הערבון אם תחזור בך דהיינו כאילו א״ל בהדיא תכפול לי ערבוני:

מודה

מסורת הש״ס

(א) [לקמן סב. ב״ק לד:] פהדרין דף פב. [יבמות כב: בבא בתרא ד. מכות מ:], (ב) [פס״ר ומתמר. ג) לקמן דף עז:, ד) [לקמן פו. ב״ב קסח. קעב: נדרים מו:], (ה) [שבועות מד:, ו) [דברים טו], ז) [מכות יג.], ח) [שם אימה קניא], ט) [ל״ל אמימר], י) [ל״ל בתרא], כ) [יעתק בל״ל], ל) [ולפירושו בל״ל], מ) [ועי׳ בע״ז סג. תד״ה בזונה].

תורה אור השלם

ו אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל וְנָשִׂיא בַּעַמְּךָ לֹא תָאֹר: שמות כב כז

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה הוא סבר כנגדו הוא קונה לקבל מי שפרע ולא קנה כל הפיסוק והוא היה חפץ ליתן כנגד מה שקיבל וחזרו בו על השאר הס״ל ואח״כ מה״ל כנגדו הוא קונה אי מכירת קרקע:

הגהות הגר״א

[א] בתוס׳ (סד״ה בע״א) ועוד דבהגזל בתרא מי׳. ג״כ עתוס׳ ורא״ש שם שתילו:

לעזי רש״י

אייר״ש [אירי״ש]. ערבון. פרמינ״ן [פירמנצ״א]. משכון.

מוסף רש״י

אסמכתא. היינו דבר דאינו נתן לו מדעתו אלא סומך על דבר שאינו, דסבור שהוא יכול לעשות ופעמים שמונחין אותו (סנהדרין כד:) המבטיח לחברו דבר על מנת שיעשה דבר לעתיד וסומך בלבו בשעת האמתי שיוכל לקיים הדבר כשיגיע הזמן וכשיגיע הזמן יאנס ולא יוכל לקיים (רשב״ם ב״ב קסח:). במה דברים אמורים. שיכול לחזור בו ולא יעול זה אלא כנגד מעותיו, בזמן. שנתנו לו בתורת ערבון ולא בתורת תחילת פרעון, שאמר לו ערבוני יקון. יקנה הכל, והאי לא אחיל גביה למכור לו כל הקרקע בכך (לקמן עז:). אבל. נתנו לו בתורת פרעון הוי להו השאר מלוה עליו (שם). קנה. הקרקע כולו, ומחזיר לו את השאר כו׳ (שם). המלוה את חבירו על המשכון. אין שמיטה משמטתו, דאין כאן משום לא יגוס שהרי אינו תובעו (שבועות מד:). אינו משמט. לקמן מפרש לי בההוא פלגא קאמר לי בכולה חוב קאמר (שם). אילימא כנגדו. הוא דאינו משמט, דלההוא פלגא מייהא הוי משכון (שם). מכלל דר׳ יהודה הנשיא. דפליג עליה דאמר אם אין משכון כנגד חיובו משמט, אבנגדו נמי משמט, דאפילו בהוא פלגא דכנגדו לא חשיב משכון ומשמט ליה שביעית (שם).

אלא משכון דנקיט. למאי תפס אם לא להיות משכון תחת שוויו ובהיא מיהא לא קרינא ביה לא יגוש: **אינו משמט בכולו.** כלומר אינו משמט כלל: **מכלל דר' יהודה כו'.** קושיא הוא: **במאי דנקיטא זוזי הב להו.** ואי לא מקבלת מי שפרע: **ואידך.** המותר: **דברים גינהו.** בלא מעות. רב לטעמיה דאמר כנגדו הוא קונה: **אין בכלל איפה.** שהרי י"ב לוגין ואיפה שלשה סאין שהן ע"ב לוגין: **אלא איפה הן שלך כו'.** כלומר כשאתה מדבר הן אם לאו קיים דברך והלדק אותם: **שלא ידבר אחד בפה כו'.** בשעה שהוא אומר הדבור לא יהא בדעתו לשנות אבל אם נשתנה השער לאחר זמן והוא חוזר בו לפי שינוי השער אין כאן חסרון אמנה: **אבל אמרו חכמים כו'.** סיפא קתני החוזר בו אין רוח חכמים נוחה הימנו. אלמא יש בהן משום מחוסרי אמנה: **תנאי היא.** דאשכחן רבי יוחנן בן מתיא דפליג: **מעשה בר' יוחנן כו'.** משנה היא בהשוכר את הפועלים שנזה את בנו לחזור בתנאו עד שלא יתמילו המלאכה ונפסוק להם מזונות קלים: **לא סמכא דעתייהו.** על דברי הבן: **מימר אמר קמיה.** כבר הודיעו מה פסק לנו ונתרלה: **מי אמר רבי יוחנן הכי.** דיש בדברים משום חסרון אמנה: **יכול לחזור בו.** וקשיא לן יכול פשיטא דהא לא משך ואין כח בנ"ד לכופו: **אלא.** ולאי על כרחך מותר לחזור בו קאמר ואשמעינן דאפילו חסרון אמנה ליכא: **מודה ר' יוחנן במתנה מועטת.** שאין מותר לחזור משום דסמכא דעתיה דמקבל לדיבוריה וכי אמר מותר לחזור בו במתנה מרובה קאמר דלא סמכא דעתיה דמקבל דלקיימיה לדיבוריה: **לבן לוי.** כל לוי קרוי בן לוי: **כור מעשר יש לך בידי.** שעשרתי מפירותי ואתנו לך: **תרומת מעשר.** שהלוי מפרישים מעשר לכהן מעשר מן המעשר: **משום הכי לשאי.** שיש לו לסמוך על מה שכתוב (נפיה ג) שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא יתנו בלוי אחר והא מתנה מועטת היא שאין לישראל במעשר זה אלא עוכת הגאה שהיה בידו מתחילה לתת לכל בן לוי שירצה: **אין לו עליו.** אין לו לבן לוי ראשון על ישראל זה: **אלא תרעומת.** שהבטיחו בתחלת נכזבה: **אלא ש"מ בדלא נטלו.** ויש בדברים משום חסרון אמנה: **אפילו שומר חנם נמי לא הוי.** ואפילו פשעו בשמירתן פטורין: **והא בעי לקבולי כו'.** ולאמר לא הוי מקבל ואשמתכם דזחי דידיה הוו: **הכי נמי.** אם משלם השומרין אם יקבל מי שפרע: **כדידי הוה עובדא.** אותו מעשה דשומרין על ידי היה ולא כן היה שאילו קיבלתים לתת השומרין לא הייתי חוזר בי בכל חלנו של עולם ולא על כן באנו לדין אלא כך היה:

אמרי

אלא משכון דנקיט למה ליה אלא לאו שמע מינה מאי אינו משמט דקאמר רבן שמעון בן גמליאל אינו משמט בכולו ומאי משמט דקאמר רבי יהודה הנשיא [א]להך פלגא דלא נקיט עליה משכון ובהא קמיפלגי דרבן שמעון בן גמליאל סבר כנגד כולו הוא קונה ורבי יהודה הנשיא סבר כנגדו הוא קונה לא מאי אינו משמט דקאמר רבן שמעון בן גמליאל להך פלגא דנקיט עליה משכון מכלל דרבי יהודה הנשיא סבר להך פלגא דנקיט עליה משכון נמי משמט אלא משכון דנקיט למה ליה לזכרון דברים בעלמא רב כהנא יהבו ליה זוזי אכיתנא לסוף אייקר כיתנא אתא לקמיה דרב אמר ליה במאי דנקיטת זוזי הב להו ואידך דברים גינהו ודברים אין בהן משום מחוסרי אמנה דאיתמר דברים רב אמר אין בהן משום מחוסרי אמנה [ב]ורבי יוחנן אמר [ג]יש בהם משום מחוסרי אמנה מיתיבי רבי יוסי ברבי יהודה אומר מה תלמוד לומר [ד]הין צדק והלא הין בכלל איפה היה אלא לומר לך [ה]שיהא הן שלך צדק ולאו שלך צדק אמר אביי ההוא [ו]שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב מיתיבי [ז]ר' שמעון אומר אף על פי שאמרו טלית קונה דינר זהב ואין דינר זהב קונה טלית מכל מקום כך הלכה אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה הוא עתיד ליפרע ממי שאינו עומד בדיבורו תנאי היא דתנן [ח]מעשה ברבי יוחנן בן מתיא שאמר לבנו צא ושכור לנו פועלים הלך ופסק להם מזונות וכשבא אצל אביו אמר לו בני אפילו אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהם שהן בני אברהם יצחק ויעקב אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להם על מנת שאין לכם עלי אלא פת וקטנית בלבד ואי ס"ד דברים יש בהן משום מחוסרי אמנה היכי אמר ליה זיל הדר בך שאני התם דפועלים גופייהו לא סמכא דעתייהו מאי טעמא מידע ידעי דעל אבוה סמך אי הכי אפילו התחילו במלאכה נמי התחילו במלאכה ודאי סמכי דעתייהו אמרו מימר אמר קמיה דאבוה וניחא ליה ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן האומר לחבירו מתנה אני נותן לך יכול לחזור בו יכול פשיטא אלא [ט]מותר לחזור בו אמר רב פפא [י]ומודה רבי יוחנן [יא]במתנה מועטת דסמכא דעתייהו הכי נמי מסתברא דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן [יב]ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי בן לוי רשאי לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר אי אמרת בשלמא לא מצי למיהדר ביה משום הכי רשאי אלא אי אמרת מצי למיהדר ביה אמאי רשאי אישתכח דקא אכיל טבלים הכא במאי עסקינן כגון שנטלו ממנו וחזר והפקידו אצלו אי הכי אימא סיפא נתנו לבן לוי אחר [יג]אין לו עליו אלא תרעומת ואי סלקא דעתך כגון שנטלו ממנו וחזר והפקידו אצלו אמאי אין לו עליו אלא תרעומת כיון דמשכיה ממונא אית ליה גביה אלא לאו שמע מינה [יד]בדלא נטלו שמע מינה ההוא גברא דיהיב זוזי אשומשמי לסוף אייקר שומשמי הדרו בהו ואמרו ליה לית לן שומשמי שקול זוזך לא שקיל זוזיה איגנוב אתו לקמיה דרבא אמר ליה כיון דאמרי לך שקול זוזך ולא שקלית לא מבעיא שומר שכר דלא הוי אלא אפילו שומר חנם נמי לא הוי אמרו ליה רבנן לרבא [יד]והא בעי לקבולי עליה מי שפרע אמר להו הכי נמי אמר רב פפי אמר לי רבינא לדידי אמר לי [טו]ההוא מרבנן ורב טבות שמיה ואמרי לה [טז]רב שמואל בר זוטרא שמיה דאי הוו יהבי ליה כל חללא דעלמא לא הוי קא משני בדבוריה בדידי הוה עובדא ההוא יומא אפניא דמעלי שבתא הוה והוה יתיבנא ואתא ההוא גברא וקאי אבבא אמר לי אית לך שומשמי לזבוני

אמרי

מודה רבי יוחנן במתנה מועטת. ויוקר נמי הוי כמו מתנה מועטת: **וחזר והפקידו אצלו.** ה"מ לאפרך אי הכי מאי למימרא אלא דבלאו הכי פריך שפיר מסיפא: **אלא אפי'** שומר חנם נמי **לא הוי.** [טו]והא דאמר בפרק האומנין (לקמן דף פ:) טול שלך והבא מעות שומר חנם היינו משום דמעיקרא היה שומר שכר וכשא"ל טול שלך לא לסלק עצמו לגמרי משמירה קאמר אלא שלא יהיה שומר שכר: [טז]**כל הא ביתא** קמך **לא מבעיא כו'.** והא דאמר בפרק הפרה (ב"ק דף מו: ושם) הכנים ברשות בעל החצר חייב ר' אומר עד שיקבל עליו בעל החצר שמירה י"ל דשמעתין אתיא כרבי דשמואל התם פסיק הלכתא כרבי ואע"ג דרב התם פסיק הלכתא כתנא קמא קיימא לן כשמואל בדיני לגבי רב ועוד דאפילו לרבנן דתמייבי היינו לפי שאמר ליה כנוס שורך דמשמע ואשמרנו אבל הא ביתא קמך סלק עצמו משמירה לגמרי [יז]:

בכדי

מסורת הש"ס

א) [בכורות יג:], ב) לעיל דף מח. [ע"ש] [לקמן עד: תוס' פ"ג], ג) לקמן דף פג., ד) [עי' תוס' לעיל לח. ד"ה שמא], ה) [סנהדרין ז. ע"ש], ו) ע' ש"ך סי' ש"ו ס"ק ב', ז) שיך לעמוד ב', ח) [וע' היטב בתוס' ב"ק מ: ד"ה ואפי' ולף מח: ד"ה ומומא].

רבינו חננאל

איתמר דברים בלא מעות רב אמר החזר בו אין בו משום מחוסר אמנה ורבי יוחנן אמר יש בו משום מחוסר אמנה. ומותבינן לרב מדר' יוסי דאמר הן שלך ולאו שלך צדק. ופרוק אביי ההוא שלא ידבר אחת בפה ואחת בלב. תוב אותבינן עליה הא דתניא ר' שמעון אומר טלית קונה דינר זהב וכו'. ופרקי' תנאי היא יש תנא שאמ' דברים אין בהן משום מחוסרי אמנה והוא ר' יוחנן בן מתיה ופשוטה היא. ולא עמדה כתנאי וקיימא לן כר' יוחנן. ומקשי' ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר ר' יוחנן האומר לחבירו מתנה אני נותן לך מותר לחזור בו ופרקי' התם במתנה מרובה משום דלא סמכה דעת' דמקבל ולפיכך אין בה משום מחוסר אמנה אבל במתנה מועטת דסמכה דעתיה התם אמר יוחנן דאית בה משום מחוסר אמנה וכל שכן כמישא וכמתן דודאי סמכה דעתיה יש בו משום מחוסר אמנה דאמר ר' יוחנן ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר לך בידי רשאי בן לוי לעשותו תרומת מעשר וכו' דקני ואי הדר ביה הוה מחוסר אמנה ולא מצית למימר זה כשמשכו הבן לוי לזה כור של חט' וחזר בן לוי והפקידו אצלו דתני סיפא נתנו לבן לוי אחר אין לו עליו אלא תרעומת ואי משכו קנאו ומומנא אית ליה גביה אלא בדלא משכו ש"מ: **ירושלמי** ר' אבהו בשם ר' יוחנן אמר ליתן מתנה לחבירו מותר לחזור בו ואם אמר לו בדעת גמורה אני אומר לך אין לו לחזור הדה דאת אמר בעשיר אבל בעני נעשה נדר. רב מפקד לשמשיה אימת דנימא לך תתן מתנה לבר נש אין הוא מסכן הב ליה לאלתר ואין הוא עתיר אימליך בי תנייתא. ההוא דאמר לרב שמואל בר זוטרא אית לך שומשמי לזבוני א"ל לית לי שומשמי אמר ליה ליהוו הני זוזי גבך דחשכא לי אמר ליה הא ביתא קמך אפילו שומר חנם לא הוי:

עין משפט נר מצוה

נ) א מ"י פ"ט מה' שמיטין ויובלות הל' יד סמג עשין קמט ולאוין עד טוש"ע מ"מ סי' מז סעיף יב:

נא ב מ"י פ"ז מהלכות מכירה הל' ח סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' רל סעיף ז:

נב ג מ"י פ"ה מהלכות דעות הל' יג:

נג ד מ"י שם פ"ב הל' ו:

נד ה ו מ"י פ"ז מהל' מכירה הל' ט סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' רל סעיף ח [וסימן רמא סעיף ח]:

ז ח ט [מ"י פ"ז מהל' מעשר הלכה מ]:

נה י מ"י פ"ז מהל' מכירה הל' ג ועיין בהגהות ובמ"מ ובכ"מ ובבית יוסף סמג שם טוש"ע מ"מ סי' קלח סעיף טו:

תורה אור השלם

ו מאזני צדק אבני צדק איפת צדק והין צדק יהיה לכם אני יי אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים:

ויקרא יט לו

גליון הש"ס

גמ' ור"י אמר יש בהם. עיין בר"ש פ"י משנה ט' דשביעית: שם ההוא שלא ידבר. עיין כתובות דף פו ע"א רש"י ד"ה פרעמא: שם ומודי ר"י. אף דלא שייך כאן דמודה לכר פלוגתיה דהא רב פ"ל דבכ"ע יכול לחזור מ"מ נקט ומודה לומר דמוליא מכלל שאמר וכעין זה בגיטין דף פג ע"א מודה ר"א בתגרש. כ"כ רשב"א בחידושיו שם: שם רב שמואל בר זוטרא שמיה. כ' הכאלר שנט סי' יג דל"ל רב טביומי שמיה דהכי איתי' בסנהדרין:

מוסף רש"י

משכון דנקיט. דתפס למאי תפסיה אי לא למשכון מיהת דההוא פלגא (שבועות מד:). משום מחוסרי אמנה. אם מחזר בדיבורו (בכורות יג:). ואין דינר זהב קונה טלית. דלגבי פירות הוא דהבא טבעא, מכל מקום. כלומר אף לפי פורענות העתידה לבוא על החוטא, כך הלכה. שאין ב"ד יכולין לעכב כידו (לעיל מח.). בשעתו. בעת מלכותו, דמלך והדיוט הוה (לקמן פג.). בני אברהם יצחק ויעקב. וסעודתו של אברהם גדולה משל שלמה דלמפרע בגמרא (שם). עד שלא יתחילו במלאכה. דאין כאן אלא דברים ודברים אין בהם משום מחוסרי אמנה, דאילו משהתחילו לא מוכל לחזור (שם).